

21.9.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta

Taustaa

Suomen Omakotiliitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle valtioneuvoston antamasta U-jatkokirjelmästä U26/2022 koskien EU:n komission esitystä uudeksi rakennusten energiatehokkuusdirektiiviksi (EPBD) ja kutsusta tulla kuultavaksi talousvaliokuntaan.

Omakotiliitto on perustettu vuonna 1947 ja on Suomessa alansa ainoa valtakunnallinen pientalo- ja vapaa-ajanasukkaiden edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Suomessa on noin 1,2 miljoonaa pientaloa ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa. Edistämme pientalovaltaista elämänmuotoa ja olemme yleishyödyllinen puoluepoliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Liitolla on noin 230 jäsenyhdistystä, joissa yhteensä yli 70 000 henkilöjäsentä (kotitaloutta).

Omakotiliitto on lausunut aiemmin eduskunnan talousvaliokunnalle ja suurelle valiokunnalle tuoduista U-kirjeestä, mietinnöstä koskien toissijaisuusperiaatetta ja lähettänyt kommentteja REPowerEU -ehdotuksesta, jonka komissio lisäsi aiempaan rakennusten energiatehokkuusdirektiivi -ehdotukseensa (COM (2021) 802 final) koskien aurinkoenergian käytön edistämisestä.

Kohtuullinen sääntely

Tuomme tässä lausunnossamme käyttöönne pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmaa. Lähtökohtaisesti sääntelyn tulee olla kohtuullista, kannustavaa ja mahdollistavaa.

Asumiskustannukset eivät saa nousta tehottoman EU:n sääntelyn takia. Suomen Omakotiliitto kannattaa lähtökohtaisesti valtioneuvoston kantoja. Olemme kuitenkin erittäin huolissamme siitä, että jo alun perin erittäin tiukka EU-komission direktiiviesitys on entisestään koventunut raportoitajan ja puheenjohtajamaan johdolla.

On tärkeää edistää päästöttömien energiamuotojen käyttöönottoa esimerkiksi aurinkoenergian hyödyntämistä EU-alueella. On nähtävissä, että aurinkoenergian merkitys tulee kasvamaan merkittävästi ja tätä vauhdittaa meneillään oleva energiakriisi. Kannustaminen on paras tapa edistää EU:n kunnianhimoisia ilmastotavoitteita, ei pakkotoimet.

Yksittäisellä omakotitaloasukkaalla ei ole täysin vapaita mahdollisuuksia vaikuttaa energianlähteeseen, koska asuinalue määrittelee esimerkiksi tontilla paikan päällä tuotettavan energian hyödyntämismahdollisuudet. Voidaan nähdä, että kiinnostus aurinkosähkön pientuotantoon on ollut voimakkaassa kasvussa. Tätä ovat vauhdittaneet muun muassa ARA:n myöntämät energia-avustukset.

Direktiiviesityksen mukaan kaikissa uusissa asuinrakennuksissa aurinkoenergiajärjestelmien käyttöönotto tulisi varmistaa vuoden 2029 loppuun mennessä, myös omakotitaloihin. Suomessa rakennetaan vuosittain noin vajaa 9000 pientaloa, jota direktiivi tulisi suoraan koskemaan.

Direktiivin vaikutukset pientaloihin

Omakotiliitto kannattaa valtioneuvoston näkemystä siitä, että komission tulee erityisesti arvioida jatkokäsittelyssä perusteellisesti direktiivin mahdollisia vaikutuksia kotitalouksien kustannuksiin,

21.9.2022

perustelumuistiossa esitetyn tiedon mukaan nyt näitä vaikutusarvioita ei ole tehty.

Valtioneuvoston perustelumuistiossa esitetään vaikutusarvioita. Motivan tietojen perusteella tavanomaisten aurinkoenergiajärjestelmien hinnoista koskien omakotitaloja, josta yksi arvio oli noin 7 000 euroa (5 kWp järjestelmällä). Koska asuinrakennusten sijainti on keskeisessä roolissa, täytyy vaikutuksia arvioida jäsenmaiden erityispiirteet huomioiden myös kustannusten kannalta. Muutoin direktiivin veloitteesta voi tulla turha lisäkulu omakotitalon rakennuttajalle ilman tosiasiallista hyötyä saavuttaa EU:n ilmastotavoitteita.

Pientaloissa voidaan aurinkosähkön asentamisella vähentää rakennukseen tuotavan energian kulutusta, ja täten siitä syntyviä kustannuksia. Tyypillisesti järjestelmä mitoitetaan siten, että kaikki tuotettu sähkö pystytään hyödyntämään rakennuksessa. Jos aurinkosähkön tuottoa on yli oman kulutuksen, voi ylijäävän sähkön myydä takaisin verkkoon.

Omakotiliitto pitää keskeisenä Motivan esittämää aurinkolämpöjärjestelmien kannattavuuteen liittyvää asiaa: hyvä suunnittelu ja oikea mitoitus. Suurella järjestelmällä saadaan mittakaavaetua investointikustannuksissa, mutta ajoittainen ylimäärä aurinkolämmön tuotannossa voi mennä hukkaan, jos sitä ei pystytä varastoimaan. Merkittävä taloudellinen ja ympäristöön kohdistuva vaikutus on sillä, mitä energiaa tai polttoainetta aurinkolämmöllä korvataan

Omakotiliitto painottaa, että EU-sääntelyn tulee olla teknologianeutraalia ja uusia asuinrakennuksia koskevan sääntelyn tulee huomioida jäsenvaltioiden kansalliset olosuhteet, ilmasto-olosuhteet ja soveltuminen kansalliseen energiajärjestelmään. On hyvä, että valtioneuvosto pitää tärkeänä, ettei aurinkoenergiajärjestelmistä säädetä ehdotuksessa yksityiskohtaisesti, eikä esimerkiksi säädetä siitä, koskeeko asennusvelvoite aurinkosähkö- vai aurinkolämpöjärjestelmää. Sääntelyä voi toteuttaa myös kannustamalla esimerkiksi asuinrakennuksia varautumaan aurinkoenergian hyödyntämiseen tulevaisuudessa, jolloin kynnys ottaa aurinkoenergiaa käyttöön on matalampi ja kustannukset pienemmät.

Reunaehdoista: sijainti ja saatavuus

Valtioneuvoston kannan mukaan uusien rakennusten suunnittelussa voidaan optimoida aurinkoenergian tuotantopotentiaali sijaintipaikan aurinkosäteilyn mukaan, mikä mahdollistaa myös aurinkoteknologian myöhemmän asentamisen kustannustehokkaasti. On kuitenkin huomioitava muutkin reunaehdot, kuten rakennusta koskevat olennaiset tekniset vaatimukset tai olemassa olevasta kaavoituksesta johtuvat tarpeet. Tärkeitä ovat myös aurinkopaneeleiden ja osaavan työvoiman saatavuus. Omakotiliiton saaman palautteen ja tiedon mukaan aurinkoenergiamarkkinat ovat jo ylikuumentuneet; laitteistojen hinnat ovat nousseet merkittävästä alkukesästä, ja asennusajat ovat venyneet jo pitkälle ensi vuoteen. Kun kotitalous hyödyntää ARA:n avustuksia, tarvitaan asiantuntijalausunto muun muassa energiatehokkuuden parantumisesta energiatodistuksen muodosta. Myös näiden kysyntä on kesän jälkeen voimakkaasti noussut ja saattaa aiheuttaa myös viivettä hankintaprosesseihin.

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että ehdotuksessa on esitetty joustomahdollisuuksia, ja että ne määritellään direktiivissä yleisellä tasolla. Myös Omakotiliitto näkee, että jäsenvaltioilla on esimerkiksi maantieteellisen sijainnin takia erilaisia joustotarpeita. Tästä syystä on hyvä, että valtioneuvosto korostaa, että direktiiviin sisällytettävien joustojen on mahdollistettava se, että

21.9.2022

velvoitteiden ulkopuolelle voidaan jättää rakennuksia, jotka ominaisuuksiltaan eivät sovellu aurinkoenergiajärjestelmien käyttöönottoon tai joissa aurinkoenergiajärjestelmällä ei ole teknistä tai taloudellista potentiaalia. Suomi on metsäinen maa ja myös puuston säilyttämiseen tulee kiinnittää huomiota. Monet pientaloasukkaat arvostavat puustoalueita ja luonnonläheistä ympäristöä pidetään myös asuinalueen valinnan kriteerinä.

Kesämökit

Vapaa-ajanasukkaita edustavana järjestönä Omakotiliitto kannattaa, että kesämökit jätetään direktiiviin soveltamisalan ulkopuolelle. Jo nykyisin moni vapaa-ajan asukas valitsee vapaaehtoisesti markkinoilla olevia aurinkoenergiatuotteita, koska kesämökeille halutaan päästötöntä energiaa, ja joka usein voi olla myös kustannustehokkain tapa järjestää kesämökille sähköä.

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Suomessa pientalojen omistajat ovat lähes kokonaan yksityishenkilöitä, jotka vastaavat itse myös rakennusten kunnostamisesta. Suomessa pientalon omistajat voivat olla myös pienituloisia. Myös REPower EU-lisäesityksen osalta on huolehdittava kestävänsä sosiaalisen kehityksen periaatteista ja pidettävä huoli sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Jotta voidaan saavuttaa yksittäisen ihmisen näkökulmasta inhimillisesti toteutettavat ilmastotavoitteet, direktiivin edellyttämät toimet tulee olla yleisesti hyväksyttäviä. Jos perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset eivät täyty, esimerkiksi että sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista, oikeasuhtaista ja tavoitteiltaan hyväksyttävää, tavoitteiden optimaalinen saavuttaminen voi jäädä toteutumatta.

Jatkokehitysnäkökulmia

Pientaloasukkaat tulevat edelleen tarvitsemaan **puolueetonta neuvontaa** aurinkoenergian valintaan ja on varmistettava neuvonnan riittävät resurssit.

Rakennuksille myönnettävät mahdolliset vapautukset aurinkoenergiajärjestelmien velvoitteista ovat tärkeitä direktiivin kansallisessa toimeenpanossa. Jäsenvaltioiden tulee voida itse määritellä ja asettaa julkisesti saataville perusteet EU-direktiivin lisävelvoitteiden käytännön täytäntöönpanolle ja arvioidun teknisen ja taloudellisen potentiaalin tämän velvoitteen piiriin kuuluvien rakennusten ominaisuuksien mukaisesti. Lähtökohtaisesti myös **aurinkoenergian hyödyntämisen osalta energiainvestoinnit tulisi suunnata sinne, mistä niissä on suurin ja nopein hyöty EU-tasolla.**

Valtioneuvoston perustelumuistion mukaan ehdotuksella olisi vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön. Ehdotetun artiklan rakennusten aurinkoenergiavalmiuden varmistaminen ja pakollinen aurinkoenergiajärjestelmien käyttöönotto edellyttäisivät uutta laintasosta sääntelyä. Tässä yhteydessä on huolehdittava, että on **riittävät siirtymäajat, ja että ei aiheuteta turhia lisäkustannuksia pientalorakentamiseen.**

Valtioneuvoston perustelumuistion mukaan REPowerEU-ehdotus on lähtökohtaisesti toissijaisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen mukainen. Omakotiliitto pitää tärkeänä, että ehdotus sisältää joustoa jäsenvaltioille ja se mahdollistaa jäsenvaltioiden kansallisten

21.9.2022

erityispiirteiden huomioonottamisen. Jatkovalmistelussa on erityisesti huolehdittava siitä, ettei sääntely mene liian yksityiskohtaiseksi tavoitteen saavuttamiseen nähden.

Vaikutusten arviointi tulee toteuttaa ja huolehtia, että direktiivi ei lisää perusteettomasti pientaloasukkaiden asumiskustannuksia Suomessa. On tärkeää, että ehdotuksessa ei säädetä siitä, millaisia aurinkoenergiajärjestelmiä olisi asennettava (aurinkopaneelit sähköntuotantoon vai aurinkokerääjät lämmön tuotantoon vai näiden yhdistelmät), millainen määrä paneeleja tai kerääjiä tulisi asentaa ja mitä muita varusteita olisi asennettava. On muistettava, että uudisrakennuksiin tulee voida valita teknistaloudellisesti ja ympäristön kannalta, mukaan lukien sijainti ja ympäröivä luonto, kuten puusto, parhaat lämmitys- ja energiaratkaisut. Omakotiliitto ei ota kantaa kustannusvaikutuksiin tässä, koska esityksen mukaan näitä voidaan arvioida vasta siinä vaiheessa, kun valmistellaan kansallista lainsäädäntöä direktiivin täytäntöönpanoa.

Perustelumuistiossa todetaan, että Suomessa ei ole käytössä menettelyä aurinkolämpöjärjestelmien määrän tilastointiin. Tätä olisi hyvä kehittää, jotta voidaan saada tarkemmin tietoa jo nykyisin käytössä olevasta aurinkosähköpotentialista.

Omakotiliitto jatkaa mielellään sidosryhmäyhteistyötä tässä asiassa.

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors
puheenjohtaja